

народні резерви НБУ зменшилися на 50 млн. дол. США, тоді як для ЦРБ цей показник становив 2877 млн. дол. США), обмеженню інфляційних процесів.

У 1999 р. купівля-продаж валюти здійснювалися на УМВБ під повним контролем з боку НБУ. Сам Національний банк відчував проблеми з валютними резервами, ліквідна частина яких скоротилася до рекордно низької позначки – 685 млн. дол. США. Значний тиск на курс гривні створювали також зовнішні борги держави. Валютний ринок працював в умовах 5-7-кратного перевищення попиту на іноземну валюту над її пропозицією, а різниця між офіційним курсом гривні щодо долара та його ринковим значенням досягла 15-20 %. Це негативно вплинуло на обсяги валютної торгівлі в легальному секторі: лівова частка операцій з купівлі-продажу валюти перемістилася на "чорний" ринок.

Необхідність стабілізації ситуації на валютному ринку потребувала відновлення ринкових методів регулювання, а також визначення курсових орієнтирів на майбутній рік. Тому на початку лютого 1999 р. було оголошено межі нового курсового коридору – 3,4-4,6 грн./дол. США. Передбачалося, що девальвація гривні у межах валютного коридору становитиме 35,2 %. Вирішивши продовжувати політику валютного коридору у 1999 році, НБУ та уряд робили ставку на кредити МВФ, за рахунок яких вже не один рік поповнювалися валютні резерви країни, а також на можливість застосування адміністративних методів і регулювання валютного ринку. Однак МВФ був проти політики стримування падіння курсу гривні і постійно наголошував на тому, що рішення про надання кредитів Україні значною мірою залежить від лібералізації валютного ринку і відмови від встановлення фіксіну на УМВБ.

Необхідність лібералізації валютного ринку диктувалася не тільки вимогами МВФ, але й проблемами у зовнішньоекономічних розрахунках, викликаними дисбалансом попиту та пропозиції на іноземну валюту, обмеженим доступом і імпортів до її купівлі. Тому із відносною стабілізацією ситуації на валютному та фондовому ринках країни у березні 1999 р. НБУ вжив низку заходів, спрямованих на лібералізацію валютного ринку.

Березнева лібералізація валютного ринку стимулювала розвиток позитивних тенденцій: збалансувалися попит і пропозиція валюти, майже вдвічі збільшилися обсяги ринку, почав діяти ринковий механізм курсоутворення, НБУ отримав можливість поповнити валютні резерви.

Проте стабілізація ситуації на валютному ринку після вдалої його лібералізації (з 1 квітня по 21 липня 1999 р. гривня знецінилася тільки на 1,05 %) була тимчасовою. Вміло керуючи грошовими потоками, НБУ тільки дещо затримав девальваційні процеси, які з часом посилювалися, порушивши плани НБУ щодо курсової політики у 1999 році. У липні курс гривні знизився на 8,03 %, у перші 10 днів серпня – на 9,45 %. Курс вийшов за межі оголошеного на 1999 рік коридору. І хоча із середини серпня курс гривні почав дещо зміцнюватися, девальвація тривала і в жовтні, і в листопаді. В результаті загальний обсяг операцій на валютному ринку України у 1999 р. становив тільки 10,1 млрд. дол. США, що було на 65,3 % менше обсягів валютної торгівлі у 1998 році. Темпи спаду обсягів валютного ринку у 1999 р. більш, ніж у 2 рази перевищували темпи падіння обсягів операцій з купівлі валют у 1998 році.

Але у 2000 р. розвиток подій на валютному ринку України вже не був таким катастрофічним. Важливим підсумком минулого року для валютного ринку стала докорінна зміна підходу НБУ до курсоутворення. 21 лютого 2000 р. КМУ і НБУ офіційно проголосили про перехід від політики валютного коридору до політики плаваючого курсу гривні. Незважаючи на сумніви щодо передчасності переходу гривні до вільного плавання та невідповідності цього режиму до реальних економічних умов України проведення жорсткої фіскальної політики та ефективне використання Національним банком монетарних заходів дозволило пом'якшити коливання валютного курсу: за дев'ять місяців 2000 р. гривня знецінилася тільки на 4,3 %.

У першому півріччі 2000 р. спостерігалось щомісячне збільшення загального обсягу операцій на валютному ринку України. У липні обсяги продажу американського долара, німецької марки та російського рубля збільшилися на 81,2 % порівняно з січнем і становили 1328,7 млн. дол. США.

Істотні зміни в роботі МБВР, які були внесені наприкінці грудня 1999 р. прийняттям Постанови Правління НБУ "Про деякі питання валютного регулювання", хоча і дещо обмежили можливість вільної купівлі-продажу валюти на ринку (так, операції з купівлі-продажу іноземної валюти проводяться в банківські дні тільки у певні терміни торговельної сесії; банк може брати участь у сесії або як продавець, або як покупець, а зміна суми заявки на купівлю-продаж валюти під час торговельної сесії не допускається), але дозволили вберегти гривню від надмірної девальвації, повністю виключивши можливість проведення спекуляції, сприяли активізації валютних операцій. На міжбанківському валютному, ринку обсяги операцій у 2000 р. зростали більш інтенсивно, і у липні на частку цього сегменту валютного ринку припадало вже 95,2 % від загального обсягу операцій.

Однак, незважаючи на позитивні зрушення у розвитку валютного ринку України у 2000 році, говорити про стабілізацію валютно-фінансового сектора економіки нашої країни ще передчасно. Валютно-фінансова криза 1998 р., загострення ситуації на валютному ринку у другій половині 1999 р. ще раз довели, що загальна економічна ситуація в державі не сприяє реалізації головної і мети валютної політики НБУ – довгостроковій стабільності гривні. Хоча валютний ринок України і пройшов певний шлях свого розвитку, остаточного його становлення ще не відбулося. Національна валютна система ще знаходиться в процесі формування, а валютний ринок і його структура містять у собі елементи нестабільності. Така ситуація, з одного боку, обумовлює виключно значущість державного механізму регулювання валютних відносин, а з іншого – визначає специфічність його реалізації в Україні на сучасному етапі.

УДК 630.9

Інг. Т.М. Римар – НУ "Львівська політехніка"

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОБЛАДНАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧИХ КОМПАНІЙ

Розглядаються питання модернізації обладнання і її вплив на ефективність управління витратами енергогенеруючих компаній у період реструктуризації економіки. Враховуються аспекти використання енергозберігаючих технологій.

Equipment development on modern lines in the system of management production costs by Power Energy Generation

Some questions of equipment development on modern lines in the system of management production costs by Power Energy Generation management production cost at economics reconfiguration period are under consideration in this article. Also considered some aspects of savings-resources technology using.

У західному регіоні України існують три основні структури, в складі яких знаходяться генеруючі потужності. Це, зокрема, Державна акціонерна енергогенеруюча компанія "Західенерго", до складу якої входять теплові електростанції – Бурштинська, Добротвірська, а також державна акціонерна енергопостачальна компанія "Львівобленерго" і група великих промислових підприємств, до складу яких входять ТЕЦ. Це Роздільське ТЕЦ, ТЕЦ "Кінескоп", "Калуська ТЕЦ" та ін. Названі вище генеруючі потужності визначають ситуацію з енергопостачанням у регіоні.

Проте необхідно зазначити, що існуючі потужності не повною мірою відповідають сучасним вимогам, пов'язаним з енергозабезпеченням регіону в повному обсязі. Основна причина полягає в тому, що обладнання всіх електростанцій морально застаріле і технічно зношене. Це, в першу чергу стосується котельного обладнання, яке за своїми показниками не відповідає сучасним економічним вимогам і підлягає модернізації або й повній заміні.

Позитивним фактором роботи ДАЕК "Західенерго" в плані організації виробництва, скорочення витрат і ефективного управління ними є те, що на території "Західенерго" розташований регіон Львівсько-Волинського вугільного басейну, який містить значні запаси високореакційного газового вугілля. Названий басейн здатний на довготривалу перспективу забезпечити витрати електростанції у паливі з умовою виконання таких засад:

- здійснення програми будівництва нових шахт і модернізації декількох існуючих взамін тих, що вибувають з експлуатації;
- використання при модернізації котельних відділень електростанцій нових технологій спалювання високозольного і високосірчистого вугілля, які розповсюджені і широко відомі в світовій практиці, як технології спалювання вугілля у киплячому шарі.

При виконанні цих умов підприємства енергетичної галузі вже з 2002 р. зможуть щорічно отримувати з Львівсько-Волинського вугільного басейну до 10 млн. т. вугілля з нижчою теплотою згорання 3800-4400 ккал/кг, а невиконання може призвести до втрати басейну, як джерела енергетичного палива.

Ефективне управління витратами енергогенеруючих компаній в умовах ринку тісно пов'язане з технологією спалювання твердого палива різної якості в енергетичних котлах. Тому при виборі оптимальної технології спалювання твердого палива на перспективний термін експлуатації блоків Бурштинської та інших електростанцій ДАЕК "Західенерго" нами пропонуються такі технології:

- факельне спалювання вугільного пилу;
- спалювання вугілля в киплячому шарі;
- технологія "Лургі";
- технологія "Пірофлоу"
- технологія "Мультисолід";

- технологія "Циркофлюїд";
- технологія ЦКС з жалюзійними сепараторами "Бабкок Уілкокс" і "Штейнмюллер";
- спалювання твердого палива в передпечях з ЦКС.

Разом з тим необхідно відмітити, що технологія, яка полягає в спалюванні вугільного пилу, є складною і дорогою. Тому в даний час вже частіше використовують технологію киплячого шару, як альтернативу звичайним пороховугільним котлам з факельною технологією спалювання.

Особливістю технології спалювання за методом фірми "Лургі" є те, що в котлоагрегатах, які працюють по цій технології спалюються лігніти, буре і кам'яне вугілля з зольністю до 65 % і теплотою згорання твердого палива 1430-7640 ккал/кг.

Технологія спалювання в киплячому шарі "Пірофлоу" аналогічна технології "Лургі", але в ній відсутній виносний теплообмінник киплячого шару. При цій технології спалюється деревна тріска, торф, лігніти, буре і кам'яне вугілля, антрацит, нафтовий кокс з зольністю до 70 %, а теплота згорання твердого палива досягає 960-7640 ккал/кг.

Разом з тим нами розглядається і загальний недолік розглянутих вище технологій "Лургі" і "Пірофлоу". Це, в першу чергу, наявність громіздких виносних циклонів, які істотно збільшують габаритні розміри котла і його металомісткість. Подібні недоліки характерні і для технологій "Мультисолід" і "Циркофлюїд".

Враховуючи той факт, що основною базою паливостачання Бурштинської і Добротвірської ТЕС на далеку перспективу буде Львівсько-Волинський вугільний басейн і часткова поставка твердого палива з Республіки Польща, а також те, що якість вугілля від основного постачальника характеризується низькою теплотою згорання – 3400-4000 ккал/кг, високою зольністю – 42-50 % і значним вмістом сірки – до 3 %, пропонується наступне:

- замінити існуючі котельні апарати електростанцій, які використовують технологію спалювання вугільного пилу в високотемпературній факельній печі на котли, де використовується технологія спалювання подрібненого вугілля в циркулюючому киплячому шарі і забезпечується можливість прямої десульфуризації продуктів згорання в процесі спалювання палива;
- при модернізації тип котлів необхідно вибирати з урахуванням комплексу різних факторів (якість палива, повноту згорання палива, можливий рівень десульфуризації продуктів згорання, вартісні характеристики та ін.);
- модернізацію основного обладнання машинного залу ТЕС, турбін і електрогенераторів необхідно проводити відповідно до наявних технічних пропорцій вітчизняних виробників цього обладнання;
- допоміжне обладнання машинного залу необхідно замінити на однотипне до існуючого, використовуючи традиційних його постачальників;
- електропривід допоміжного обладнання котельного відділу і машинного залу необхідно модернізувати за рахунок використання електроніки, яка дозволить регулювати частоту обертів електродвигунів;
- заміну фізично зношених газоходів і допоміжного обладнання котельного відділення необхідно проводити паралельно із заміною власне котла і відповідно до його технологічних та конструктивних особливостей.

Такий підхід щодо модернізації енергетичних блоків електростанцій буде сприяти перспективній базі паливозабезпечення ТЕС, впровадження передових технологій спалювання вугілля, вдосконалення конструктивних особливостей ко-

тельних агрегатів і на цій основі скорочення витрат на підприємствах енергогенеруючої компанії "Західенерго".

У вітчизняній і світовій практиці накопичено широкий спектр прогресивних технологій практично повного спалювання всіх видів органічного палива будь-якої якості, включаючи відходи вуглезбагачення. При цьому забезпечується висока якість ефективності перетворення енергії з дотриманням екологічних вимог, які відповідають світовим стандартам. Разом з тим, вибір технології спалювання палива, а в результаті – вибір конструкції котлів для модернізації електростанцій ДАЕК "Західенерго" і в першу чергу, Добротвірської та Бурштинської електростанцій – повинен тісно пов'язуватись з оцінкою можливостей Львівсько-Волинсько вугільного басейну, як головного постачальника палива у Західному регіоні.

В цьому плані на перспективу необхідно провести оцінку запасів вугілля, його собівартості, а також доцільність проведення процесу збагачення для поставки в якості палива на електростанції. Паралельно з тим необхідно провести оцінку і погодити терміни проведення модернізації котлів, реконструкцій окремих блоків і реорганізації в системі управління підприємствами ДАЕК "Західенерго" та знайти реальний механізм фінансування цих процесів, оскільки сьогодні енергогенерація є найбільшим кредитором всієї економіки держави, а всі проблеми менеджменту енергетичних компаній повинні вирішуватись власними силами.

Проведення комплексу робіт з економічної оцінки і перспектив електростанцій регіону з зазначених вище оптимальних техніко-економічних рішень, дозволить залучати інвестиції для проведення модернізації виробництва в паливно-енергетичному комплексі регіону.

УДК 338.48 : 796.51+630*907

О.М. Пріц – УкрДЛТУ

РОЗВИТОК МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Висвітлено проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. Проаналізовано ряд причин, які зумовлюють сучасний стан цієї сфери бізнесу. На основі аналізу умов розвитку приватного бізнесу сформульовано основні показники покращення цих умов в Україні.

О.М. Printc – USUFWT

Development private business in Ukraine

Problems private business in Ukraine are shown in this article. Problems, which cause contemporary situation private business are analyzed. Because of analysis of this problems are formulated fundamental ways improve economics situation in Ukraine.

В економічно розвинутих країнах малий і середній бізнес на базі приватної власності ініціює економічне зростання та займає вагоме місце в структурі валового національного продукту (ВНП) цих країн. Внесок малих та середніх підприємницьких структур в економічну могутність таких країн, як: США становить понад 40 % ВНП, Японія – понад 50 % ВНП, ФРН – понад 70 % ВНП [1]. Тут підприємство сприймається позитивно як важлива форма ефективного господарювання на базі широкого використання нових досягнень науки і техніки, оновлення

виробництва та всебічного розширення послуг для максимального задоволення потреб споживачів.

В Україні частка у ВНП малих і середніх підприємств на основі приватної власності не перевищує 10 %. Дослідження Інституту економіки НАН України, показали, що, починаючи з 1994 р. темпи збільшення кількості малих підприємницьких структур знижуються. Більше того, вже в 1994 р. зафіксована ситуація, коли кількість зникаючих малих підприємств перевищує кількість тих, що реєструються [3].

Така ситуація зумовлена рядом різних причин, аналіз яких, показав, що основні з них є такими.

По-перше, недосконала законодавча база, тому що принцип за яким вона побудована, а саме: спочатку заплати, а потім займайся підприємницькою діяльністю, на мою думку, створює несприятливі умови розвитку, особливо для малих підприємницьких структур, які займаються виробництвом.

Зараз в Україні існують три форми ведення бухгалтерського обліку щодо оподаткування суб'єктів малого бізнесу (рис.).

Рис. Форми оподаткування суб'єктів малого бізнесу

Охарактеризуємо кожен з цих форм оподаткування. Якщо, ви, вирішили вибрати форму сплати податків за фіксованим податком, то вам необхідно купити патент, при цьому вам не потрібно вести жодних реєстрів бухгалтерського обліку. Ця форма оподаткування дає змогу займатись тільки одним видом підприємницької діяльності, при цьому реалізація продукції можлива тільки на ринку. Необхідно зазначити, що вартість торгового патенту не залежить від результатів діяльності, суб'єкта підприємницької діяльності.

Якщо, юридичним особам, суб'єктам малого бізнесу (МБ), порівняно вигідно бути платниками єдиного податку (за реєстрацією платника єдиного податку потрібно платити) так, як вони сплачують відповідний процент від валового доходу. Відповідно, якщо не має доходу, то й не має зобов'язання по сплаті. Для фізичних осіб, на мою думку, сплата фіксованого єдиного податку щомісяця, незалежно від наслідків діяльності не завжди вигідне. Позитивним є те, що ця система оподаткування дає право займатись декількома видами підприємницької діяльності.